

الجزیره حداقل ۵ برابر العربیه

فرهنگستان

الجزیره؛ رقیبی قابل احترام برای رسانه‌های مقاومت

انقلاب‌های عربی به‌ویژه در تونس اشاره داشت. این غول صنعت خبری اولین خیرگزاری بین‌المللی بود که تصویر واضحی از انقلاب تونس در سال ۲۰۱۰ را به مردم سراسر دنیا مخابره کرد و با تمرکز بر ماجرای فرار توریست‌ها از این کشور خشم دولت بن علی را برانگیخت؛ خشمی که پخش برنامه‌های این شبکه را در تونس به بن‌بست رساند و ممنوع کرد. تمرکز اصلی الجزیره در این دوران بیش از آنکه روی پخش تلویزیونی برنامه‌هایش باشد با جدیت تمام روی حضور در شبکه‌های اجتماعی نظیر اینستاگرام، یوتیوب، فیس‌بوک، توئیتر (ایکس) تلاش می‌کند. توئیتر در بخش انگلیسی‌زبان الجزیره ۸ میلیون و ۹۰۰ هزار عضو دارد. در حالی که این رقم در بخش عربی ۲۳ میلیون و ۱۰۰ هزار عضو است. در دیگر شبکه‌های اجتماعی مانند اینستاگرام، تلگرام و... هم اعداد و ارقام چشمگیری وجود دارد و تعداد لایک‌ها و بازخوردهای موجود هم از واقعی بودن مخاطبان این رسانه در فضای مجازی حکایت می‌کند. وجه افتراق اصلی شبکه العربیه در مقایسه با رسانه‌های رقیب را می‌توان نحوه پوشش خبری وقایع دانست؛ به گونه‌ای که خبرنگاران آن با حضور میدانی در بطن ماجرا حاضر می‌شوند و اخبار دست اول را به سمع و نظر مخاطبان نشان می‌رسانند. با آغاز عملیات طوفان الاقصی در هفتم اکتبر ۲۰۲۳ تمام توجهات برای روایت ماجرا به سمت خبرنگاران الجزیره معطوف شد ولی این تنها بخش کوچکی از داستان خبرنگاران الجزیره در غزه بود زیرا تعداد قابل توجهی از کارکنان این رسانه نظیر اسماعیل الغول روزنامه‌نگار الجزیره عربی، رامی الریفی تصویربردار این شبکه و... در حمله رژیم صهیونیستی به نوار غزه شهید شدند و هزینه روایت اخبار از زاویه متفاوت در مقایسه با شبکه‌های غربی را با خون خود پرداخت کردند.

الجزیره، فرستنده‌ای است که بیشترین دسترسی را در جهان عرب به خود اختصاص داده و توانسته ۹۵ کشور را تحت پوشش قرار دهد. این رسانه تاکنون ۳۰۰ هزار روزنامه‌نگار را نیز از سراسر دنیا استخدام کرده تا تأثیرگذاری‌اش را از دست ندهد و زمین بازی را در اختیار رقیب منطقه‌ای و جهانی‌اش نگذارد. پیش از آنکه الجزیره به اتهام دفاع از مقاومت، بالاخص حماس مورد اشاره قرار گیرد، در اواخر دهه ۹۰ میلادی به عنوان اولین شبکه عربی که اسرائیلی‌ها را به عنوان میهمان دعوت کرد، شناخته می‌شد. این رسانه حتی در اقدامی پیش‌دستانه اولین کانال خبری عربی بود که در قالب برنامه‌هایش بخشی را هم به زبان عبری اختصاص داد.

بر اساس برآوردهای سایت Statista جمعیت جهان عرب در سال ۲۰۲۳ با رشدی ۱،۸۵ درصدی نسبت به سال قبل به ۴۷۳ میلیون نفر رسیده است. این جمعیت نیم میلیاردی عطف زیادی را برای سرمایه‌گذاران خصوصی و دولتی به منظور راه‌اندازی شبکه‌های مختلف با کارپوشه‌های خبری و سرگرمی ایجاد می‌کند و دولت‌های ژوئمنند عربی نظیر عربستان سعودی و قطر را به صرافت حضور در این حوزه حساسی به تکاپو می‌اندازد. شبکه الجزیره با سرمایه دولت قطر ولی به شکلی خصوصی اداره و مدیریت می‌شود. پخش برنامه‌های انگلیسی این شبکه از سال ۲۰۰۶ آغاز شد و به تدریج توانست در میان طیف وسیعی از مردم جهان مقبولیت پیدا کند. شیخ حمد بن ثامر آل ثانی، رئیس هیئت‌مدیره الجزیره در نوامبر ۱۹۹۶ وظیفه تأسیس و راه‌اندازی این رسانه را برعهده گرفت و در همان ایام هم به عنوان ریاست هیئت‌مدیره شبکه ماهواره‌ای الجزیره منصوب شد و انقلاب عظیمی در صنعت خبر و مدیای کشورهای عربی به وجود آورد. بودجه این شبکه عربی به ازای هر سال از ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۱ ۳۰ میلیون دلار بود که بخش اعظم آن صرف دفاتر لندن، ترکیه و واشنگتن می‌شد. برنامه‌های الجزیره در ابتدا فقط کثاف ۶ ساعت از شبانه‌روز را می‌داد و پخش ۲۴ ساعته برنامه‌های آن از سال ۱۹۹۹ آغاز شد و شکلی حرفه‌ای به خود گرفت. اما در مورد تأمین منابع مالی باید گفت مدیران الجزیره تا ابتدای سال ۲۰۰۱ میلادی تصمیم گرفته بودند از راه تبلیغات، اشتراک و قراردادهای پخش با سایر شرکت‌ها و کمپانی‌ها به خودکفایی برسند ولی تنها توانستند به بخش کوچکی از این اهداف جامه عمل بپوشانند. همین مسئله هم باعث شد بودجه الجزیره در سال ۲۰۰۲ میلادی از سالی ۳۰ میلیون دلار به ۴۰ میلیون دلار افزایش پیدا کند ولی تمام اینها باعث توقف رشد و توسعه همگرا این رسانه در جهان نشد و الجزیره را در صدر فهرست غول‌های صنعت رسانه و خبر در منطقه قرار داد. والتر آبرامس، مدرس رسانه‌های عربی در دانشگاه آکسفورد در این مورد می‌گوید: «الجزیره برجسته‌ترین برند رسانه‌ای در خاورمیانه است و از حیث به چالش کشیدن وضعیت موجود شهرت دارد. این شبکه یکی از اولین رسانه‌هایی است که مردم هنگام وقوع رویدادهای مختلف در جهان به آن روی خوش نشان می‌دهند و اخبار را به‌وسیله آن پیگیری می‌کنند.»

سویا لکری که در پشت الجزیره قرار دارد و به زاویه دید برنامه‌های مختلف آن جهت می‌دهد باید به نقش تاریخی آن در ایجاد

نزدیک به مقاومت را در میان افکار عمومی جهان مورد ارزیابی قرار دهیم و در ضمن آن به مسائلی از قبیل منابع مالی این شبکه‌ها و اقبال مخاطبان فارسی‌زبان به آنها بپردازیم. شبکه‌هایی نظیر «الجزیره»، «العربیه» و «الحدث» در زمینه انتقال اخبار به مردم خاورمیانه و جهان فعالیت می‌کنند و علاوه بر شباهت‌هایی که به یکدیگر دارند در جاهایی براساس اراده متفاوتی که آنها را مدیریت می‌کند سخت رویه‌روی هم قرار گرفته و به رقیبایی جدی تبدیل شده‌اند. در صنعت سرگرمی منطقه شبکه mbc با ریخت و پاش‌های فراوان در صدد جذب مخاطبانی از کشورهای عربی و غیرعربی است و در این مسیر حتی پای ایرانیان را هم با راه‌اندازی شبکه فارسی‌زبان خود به معرکه باز کرده است.

امیران عظیمی
خبرنگار گروه فرهنگ

رسانه‌ها جریان اصلی تحولات منطقه، به خصوص جنایات رژیم صهیونی در غزه و لبنان را چگونه پوشش می‌دهند؟ آیا افکار مردمی که در این جغرافیا زندگی می‌کنند به تابعی از نحوه عملکرد رسانه‌هایی نظیر العربیه و الجزیره بدل شده است یا اینکه آنها با تکیه بر توانایی خود میان اخبار واقعی و تقلبی تمایز قائل می‌شوند؟ رسانه‌های مقاومت چه نقشی در این میان ایفا می‌کنند و باز خورد مردم منطقه در مواجهه با اخبار هر یک از این شبکه‌ها به چه میزان است؟ ما در این گزارش قصد داریم با ارائه آمار جایگاه هر یک از رسانه‌های دور و

پاس رابونای العربیه به رژیم

شباهت‌های فرهنگی بسیار زیاد در میان ملت‌های عرب نباید این تصور را ذهن ایجاد کند که رسانه‌های عربی در موارد متعدد نگرشی هماهنگ و مشابه به یکدیگر اتخاذ کرده‌اند، بلکه بسته به دولتی که رسانه را اداره می‌کند تفاوت‌های بسیار واضحی در مواجهه با مسائل مختلف وجود دارد. عربستان سعودی، شبکه تلویزیونی العربیه را برای مبارزه با نفوذ روزافزون الجزیره ایجاد کرد تا از راه کنترل احساسات و عواطف عربی مردم منطقه، سیاست‌های دولت عربستان را پیش‌برد و سدی در برابر روند صعودی محبوبیت شبکه رقیب در میان افکار عمومی ایجاد کند اما به دلایل مختلف این اتفاق عملاً رقم نخورد. در حوزه اخبار مربوط به جنگ، الجزیره از ابتدای دوران شکل‌گیری تاکنون به دلیل اطلاعات دست اولی که از طریق دفاتر خود در نقاط مختلف منطقه و جهان کسب کرده، توانسته اعتماد تعداد زیادی از مردم خاورمیانه را کسب کند ولی العربیه و مغز متفکرش، یعنی شیخ ولید بن ابراهیم آل ابراهیم هنوز در رسیدن به جایگاهی که از ابتدا مدنظرشان بوده به دلیل سیاست‌های رادیکالی که در برابر جبهه مقاومت دنبال کرده موفق نبوده است. العربیه در ماه مارس ۲۰۰۳ زیر نظر «مرکز پخش خاورمیانه» یا همان mbc کارش را آغاز کرد و از همان روزهای نخست به بلندگویی تام و تمام دولت سعودی تبدیل شد ولی از سال ۲۰۱۵ و با روی کار آمدن بن‌سلیمان به عنوان ولیعهد و یوکر در این رسانه در برابر همسایگان عربستان، به‌ویژه ایران و قطر شکلی تهاجمی به خود گرفت و سیمایی متفاوت از العربیه پدید آورد که تا پیش از آن سابقه نداشت. در واقع شبکه‌ای که با کار حرفه‌ای می‌توانست به رقیبی قابل احترام برای الجزیره بدل شود، عملاً به بازوی عیان رسانه‌ای پادشاهی سعودی تغییر کاربری داد و با کنار زدن پرده‌ها ذات کار رسانه‌ای خود را به دیگران نشان داد. حتی در سال ۲۰۲۱ وزارت ارتباطات الجزایر اعتبارنامه العربیه را به دلیل اتهام توسل

رسانه‌های ماکجای این قصه قرار دارند؟

جبهه مقاومت در حال حاضر حساس‌ترین شرایطش را می‌گذراند و در نقطه غیرقابل بازگشتی از هفتم اکتبر ۲۰۲۳ قرار دارد. ایران به عنوان مهم‌ترین ضلع جبهه مقاومت طبیعتاً باید در کنار اقداماتش در عرصه جنگ سخت، غذای روحی مناسبی را هم در اختیار مردم منطقه قرار دهد تا ذهن آنها بیش از پیش درگیر روایت داستان‌های استعماری غرب نباشد و در حوزه جنگ نرم هم جایگاه مهمی به چنگ آورد ولی این اتفاق تا این لحظه به خاطر دلایل مختلف فرصتی برای بروز پیدا نکرده است. تحریم رسانه‌های وابسته به ایران در ماهواره‌ها از یک سو و بستن کانال‌های ارتباطی در سرویس‌های استریم از سوی دیگر باعث می‌شود ما در نقد برنامه‌های ایران با احتیاط بیشتری وارد عمل شویم ولی نمی‌توانیم کم‌کاری شبکه‌های بیرون مرزی مان نظیر العالم، هیسپان و... را تنها به این موارد خلاصه کنیم. بدون پرده پوشی و محافظه‌کاری باید گفت شبکه‌های خارجی ما به‌خودی‌خود سهم ناچیزی از قدرت نرم ایران را به دوش می‌کشند و برنامه‌های آنها در مقایسه با عملکرد رویه جلوی شبکه‌هایی نظیر الجزیره و المیادین دیده و شنیده نمی‌شود. حتی در داخل

کشور هم چندان خبری از این شبکه‌ها نیست و مخاطبان هدف مقاومت برای پیگیری اطلاعات میدان جنگ آنچنان رغبتی برای دنبال کردن این رسانه‌ها از خود نشان نمی‌دهند. صفحه بخش اسپانیایی المیادین در اینستاگرام ۱۷۵ هزار دنبال‌کننده دارد و لایک‌های آن به ازای هر پست تقریباً با امپراتوری رسانه‌ای سعودی برابر است؛ ولی وضعیت ما در مقایسه با المیادین هم چندان مناسب نیست و کمتر کسی رسانه‌های رسمی ایران را در حال حاضر جدی قلمداد می‌کند. البته اگر بخواهیم صرفاً اینستاگرام را به عنوان مرجعی برای محبوبیت یک شبکه در نظر بگیریم وضعیت پرس‌تی‌وی در میان شبکه‌های بیرون مرزی ایرانی به مراتب از بقیه بهتر است و بازخوردهای مثبتی در رابطه با صفحه این رسانه در اینستاگرام وجود دارد. ما قدریم اعتماد مردم منطقه را جلب کنیم ولی تحریم‌ها نباید باعث شود که از انجام وظیفه خود در این راه کوتاه‌تری کنیم. پرس‌تی‌وی در اینستاگرام ۱۸۵ هزار عضو دارد و تعداد لایک‌ها به ازای هر پست هم در بیشتر موارد از ۵۰۰ عدد تجاوز می‌کند. همین مسئله سبب می‌شود ما روزانه امیدمان را از دست ندهیم و کارمان را جدی‌تر دنبال کنیم.

الجزیره		
شبکه اجتماعی	انگلیسی	عربی
توییتر	۸ میلیون و ۹۰۰	۲۳ میلیون و ۱۰۰
اینستاگرام	۵ میلیون و ۲۰۰	۹ میلیون و ۹۰۰
تلگرام	۲۴ هزار	۱ میلیون و ۳۰۰
یوتیوب	۱۴ میلیون و ۸۰۰	۱۸ میلیون و ۷۰۰
فیسبوک	۱۷ میلیون	۲۹ میلیون

العربیه		
شبکه اجتماعی	انگلیسی	عربی
توییتر	۹۳۷ هزار	۴۴۹ هزار
اینستاگرام	۵۶ هزار و ۹۰۰	۵ میلیون و ۳۰۰
تلگرام	۱۸ هزار و ۷۰۰
یوتیوب	۵۷۹ هزار	۱۶ میلیون و ۴۰۰
فیسبوک	۴۹۸ هزار

Mbc		
شبکه اجتماعی	عربی	انگلیسی
توییتر	۲ میلیون و ۶۰۰
اینستاگرام	۷ میلیون و ۱۰۰
تلگرام
یوتیوب	۱ میلیون و ۱۰۰
فیسبوک	۱ میلیون و ۱۰۰